

Ηλιουπόλεως και Θυατείρων Μητρόπολις

Περίληψη :

Η μητρόπολη Ηλιουπόλεως και Θυατείρων αποτελεί μία εκκλησιαστική αρχή των νεότερων χρόνων, της οποίας η χρονολογία ίδρυσης τοποθετείται στις αρχές του 18ου αιώνα. Ο χώρος πνευματικής δικαιοδοσίας του μητροπολίτη Ηλιουπόλεως περιλάμβανε εκτεταμένα τμήματα της νοτιοδυτικής Μικράς Ασίας και η έδρα του βρισκόταν στο Αϊδίνι.

Γεωγραφική Θέση

Νοτιοδυτική Μικρά Ασία

Ιστορική Περιοχή

Ιωνία, Καρία

1. Ο χώρος – Ιστορικά στοιχεία

Η μητρόπολη Ηλιουπόλεως και Θυατείρων αποτελεί μία εκκλησιαστική αρχή των νεότερων χρόνων, χωρίς να συνιστά ακριβή χωρική και θεσμική αναβίωση των παλαιών διοικήσεων, όπως αρχαιοπρεπώς δηλώνει η ονομασία της. Η ακριβής χρονολογία ίδρυσής της ως επισκοπής της [επαρχίας Εφέσου](#) δεν είναι γνωστή με ακρίβεια, μπορεί όμως να τοποθετηθεί στις αρχές του 18ου αιώνα, αφού η πρώτη μνεία σημειώνεται το 1715 στο [Συνταγμάτιον](#) του Πατριάρχη Ιεροσολύμων Χρυσάνθου. Στα τέλη του 19ου αιώνα η επισκοπή αποσπάστηκε από τη μητρόπολη Εφέσου και έγινε μητρόπολη· ο μητροπολίτης έφερε τον τίτλο «Ηλιουπόλεως και Θείρων, υπέρτιμος και έξαρχος Λυδίας και πάσης Καρίας». Στον τίτλο αυτό αντί για τα Θυάτειρα αναφέρονταν τα [Θείρα \(Tire\)](#), μία πόλη που όντως βρισκόταν στην επικράτεια της μητρόπολης. Η αρχαία πόλη των [Θυατείρων](#) καταγράφεται ως μία από τις επτά εκκλησίες της Αποκάλυψης και επρόκειτο για πόλη της Λυδίας που βρισκόταν στο βάθος κοιλάδας παραπόταμου του Έρμου και πιθανώς ταυτίζεται με το Αζάρι ([Ακσάρ](#)) ή Akhisar των νεότερων χρόνων (που υπαγόταν στη μητρόπολη Εφέσου).

Ο χώρος πνευματικής δικαιοδοσίας του μητροπολίτη Ηλιουπόλεως περιλάμβανε εκτεταμένα τμήματα της νοτιοδυτικής Μικράς Ασίας.¹ Η ίδρυση της επισκοπής αρχικά και κατόπιν της μητρόπολης Ηλιουπόλεως και Θυατείρων, όπως και των αντίστοιχων εκκλησιαστικών διοικήσεων [Κρήνης](#) και [Ανέων](#), που επέφερε κατάτμηση της ιδιαίτερα εκτεταμένης μητροπόλεως Εφέσου, αποτελεί άμεση συνέπεια της δημογραφικής ανάκαμψης του ελληνορθόδοξου πληθυσμού στα δυτικά μικρασιατικά παράλια μέσα από μεταναστεύσεις από την ελληνική χερσόνησο, τα νησιά του Αιγαίου, αλλά και το εσωτερικό της Μικράς Ασίας.

Η επικράτεια της μητρόπολης, σύμφωνα με το χάρτη του Π. Κοντογιάννη,² ακολουθούσε στο νότιο τμήμα της τα όρια του [βιλαετιού](#) Αϊδινίου, τα παράλια της Καρίας δηλαδή, και τα σύνορα με την Καρία ανατολικά του ποταμού Δαλαμόντα (Ινδού) μέχρι το όρος Κάδμος. Από αυτό το σημείο, τα όρια κατευθύνονταν προς τα βορειοδυτικά, περικλείοντας μεγάλο τμήμα των κοιλάδων του Μαιάνδρου (Büyükmenderes Nehri) και του Καϋστρου (Küçükenderes), χωρίς όμως τις ευρύτερες περιοχές των εκβολών τους που ανήκαν στη μητρόπολη Εφέσου και αργότερα στη μητρόπολη Ανέων. Το βόρειο άκρο άγγιζε την περιοχή της [Σμύρνης](#), ενώ η νότια εσχάτια περιλάμβανε την περιοχή μετά τη [Μάκρη](#) και το [Λιβίσι](#)· για αυτές τις δύο περιοχές υπάρχουν αναφορές ότι ανήκαν στη [μητρόπολη Πισιδίας](#), ενταγμένες από το 1790, ενώ πρωύτερα (17ος-18ος αιώνας, από όσο είναι γνωστό) βρισκόταν υπό το καθεστώς της πατριαρχικής [εξαρχίας](#).³

Από τον επισκοπικό κατάλογο διασώζονται τα ονόματα επισκόπων και μητροπολιτών: Ιωαννίκιος (1832-1841), ο από Κρήνης και Ανέων Άνθιμος (1841-1851), ο από Ελαίας Διονύσιος (1851-1877), ο από Χριστουπόλεως Ταράσιος (1877-1910), ο από Καλλιουπόλεως Πανάρετος (1910-1912) και ο από Φιλιππουπόλεως Σμάρραδος (1912-1919 και 1922-1924).⁴

Η έδρα του μητροπολίτη Ηλιουπόλεως βρισκόταν στο [Αϊδίνι \(Aydin\)](#), την έδρα του ομώνυμου [σαντζακίου](#) που υπαγόταν στο

Ηλιουπόλεως και Θυατείρων Μητρόπολις

ομώνυμο βιλαέτι, του οποίου όμως η έδρα βρισκόταν από το 1871 στη Σμύρνη.⁵ Η πόλη έχει χτιστεί στην κοιλάδα ενός παραποτάμου του Μαιάνδρου, του Ταμπάκ-τσάι (ο Εύδων των αρχαίων Ελλήνων), χαμηλότερα από τα ερείπια των [Τράλλεων](#) που σώζονται σε υπερκείμενο λόφο. Η ελληνορθόδοξη συνοικία εκτεινόταν ανατολικά του ρου του ποταμού, με πολυπληθή κοινότητα και ιδιαίτερη πληθυσμιακή και δημοσιονομική αύξηση μετά τη διάνοιξη της [σιδηροδρομικής γραμμής](#) που ένωσε την πόλη με τη Σμύρνη.⁶ Στην πόλη λειτουργούσε ελληνορθόδοξο νοσοκομείο 16 κλινών.⁷

Η περιοχή του Αϊδινίου είχε πληθώρα οικισμών και [τσιφλικιών](#)· ανάμεσά τους υπήρχαν αρκετά χωριά με αμιγή ελληνορθόδοξο πληθυσμό.⁸ Μέσα στα όρια της μητρόπολης βρίσκονταν κι άλλα αστικά κέντρα, η πόλη [Ναζλί \(Nazilli\)](#) που υπαγόταν στο σαντζάκι Αϊδινίου, το [Βαϊνδίρι \(Μπαϊντίρ\)](#), πρωτεύουσα [καζά](#) που υπαγόταν στο σαντζάκι Σμύρνης, τα Θείρα (Tire), πρωτεύουσα [καζά](#) που υπαγόταν στο ίδιο σαντζάκι, και το [Οδεμίσι \(Ödemis\)](#), πρωτεύουσα του ομώνυμου [καζά](#) που υπαγόταν επίσης στο ίδιο σαντζάκι.⁹

Τα Μούγλα ήταν η έδρα του σαντζακιού Μεντεσέ, με μεγάλη αγορά, αλλά αποκλεισμένη χωρίς αμαξιτό δρόμο.¹⁰ Η [Αλικαρνασός \(Bodrum\)](#) ήταν έδρα [καζά](#), χτισμένη αμφιθεατρικά σε λαιμό γης της ομώνυμης χερσονήσου.¹¹ Τα [Μύλασα \(Μύλας, Μέλες\)](#) ήταν έδρα [καζά](#), στο μέσο εύφορης περιοχής, με επίνειο το Κουλούκιο.¹²

2. Πληθυσμιακές πληροφορίες

Ο συνολικός αριθμός του ορθόδοξου πληθυσμού της μητρόπολης Ηλιουπόλεως ανερχόταν το 1906 σε 47.080 κατοίκους, σύμφωνα με τις στατιστικές που δημοσίευσε το περιοδικό [Ξενοφάνης](#) του [Συλλόγου Μικρασιατών Αθήνας «Ανατολή»](#). Όσον αφορά τον πληθυσμό της έδρας της μητρόπολης, το Αϊδίσι, έφτανε τις 50.000, από τις οποίες οι 23.000 μουσουλμάνοι, οι 6.000-6.500 Ελληνορθόδοξοι και οι 2.500 Εβραίοι.¹³ Κάπως διαφορετικά στοιχεία δίνονται από τον Π. Κοντογιάννη, που αναφέρει συνολικό πληθυσμό 40.000, από τους οποίους 25.000 μουσουλμάνοι, 10.000 Ελληνορθόδοξοι, 1.500 Εβραίοι, 1.000 Λεβαντίνοι (καθολικοί) και Ευρωπαίοι.¹⁴

Όσον αφορά τις υπόλοιπες πόλεις της μητρόπολης, το Ναζλί είχε, κατά το Σ. Αντωνόπουλο, 15.000 πληθυσμό με 1.500-2.000 Ελληνορθόδοξους, αριθμός που έρχεται σε αντίθεση με τους 10.000 που παραδίδει ο Π. Κοντογιάννης, ένα μάλλον πιο φυσιολογικό ποσοστό σε συνολικό πληθυσμό 25.000. Προέρχονταν από τη Σμύρνη, τη [Φιλαδέλφεια](#), την [Καισάρεια](#), την Πισιδία, τη Λέσβο και την Ήπειρο.¹⁵ Για το Βαϊνδίρι ο Σ. Αντωνόπουλος δίνει σε πληθυσμό 13.000 κατοίκων 9.300 μουσουλμάνους και 3.500 Ελληνορθόδοξους. Οι αριθμοί στον Π. Κοντογιάννη είναι ψηλότεροι: σε 25.000 κατοίκους, οι μουσουλμάνοι ήταν 16.000 και οι Ελληνορθόδοξοι 8.000. Στο Βαϊνδίρι εγκαταστάθηκαν Πελοποννήσιοι, Κιαισαρείς και νησιώτες.¹⁶

Τα Θείρα, κατά τον Αντωνόπουλο, είχαν 35.000 κατοίκους, με 4.000 Ελληνορθόδοξους, 3.000 Εβραίους και τους υπόλοιπους μουσουλμάνους. Κατά τον Κοντογιάννη οι κάτοικοι ήταν 40.000, μουσουλμάνοι επί το πλείστον.¹⁷ Για το Οδεμίσι αναφέρονται από τον Αντωνόπουλο 10.000 μουσουλμάνοι, 2.500 Ελληνορθόδοξοι και 1.200 Αρμένιοι, ενώ ο Κοντογιάννης αναφέρει απλώς συνολικό πληθυσμό 27.000 κατοίκους.¹⁸

Τα Μούγλα είχαν 10.000 κατοίκους, 8.000 μουσουλμάνους και 2.000 Ελληνορθόδοξους.¹⁹ Η Αλικαρνασός έφτανε τους 11.000 κατοίκους, με 6.000 μουσουλμάνους και 5.000 Ελληνορθόδοξους.²⁰ Τα Μύλασα είχαν 7.000 κατοίκους, 3.500 Ελληνορθόδοξους, 3.000 μουσουλμάνους και λίγους Εβραίους. Οι Ελληνορθόδοξοι της πόλης [μετανάστευσαν](#) σε αυτήν κατά το 17ο αιώνα από τα Δωδεκάνησα και την Κύπρο.²¹

3. Οικονομία

Η πόλη του Αϊδινίου είχε σημαντική εμπορική κίνηση υφαντών και αγροτικών προϊόντων καθώς στην περιοχή παράγονταν βαμβάκι, δημητριακά, λάδι, σταφίδες και σύκα, ενώ υπήρχε και διακίνηση βιοτεχνικής παραγωγής από τα εκκοκκιστήρια, τα

Ηλιουπόλεως και Θυατείρων Μητρόπολις

βαφεία, τα βυρσοδεψία, τους μύλους και τα εργοστάσια γλυκόριζας της πόλης. Το εμπόριο ασκούνταν κυρίως από Ελληνορθόδοξους (αναφέρονται οι Ηπειρώτες ιδίως) και λιγότερο από Εβραίους και Αρμένιους.²² Αρκετοί κάτοικοι της πόλης είχαν προσληφθεί σε κρατικές υπηρεσίες.²³ Η σημασία της πόλης τονιζόταν από την ύπαρξη προξενικών αρχών της Γαλλίας και της Ιταλίας σε αυτήν.²⁴

Στο Ναζλί η παραγωγή σιτηρών, λαδιού, βαμβακιού, σύκων, βελανιδιών και γλυκόριζας το καθιστούσε τοπικό κέντρο εμπορίου. Η κατασκευή του σιδηροδρόμου έδωσε ώθηση στην ανάπτυξη της πόλης, που διέθετε αρκετά εμπορικά καταστήματα, τραπεζιτικά γραφεία και εκκοκκιστήρια βάμβακος. Αν και η ελληνορθόδοξη κοινότητα παρουσιάζεται «ακμαιότατη»,²⁵ ο Σ. Αντωνόπουλος αναφέρει ότι οι μουσουλμάνοι ήταν πιο εύποροι.²⁶ Κοντά στην πόλη υπήρχε μεταλλείο αντιμονίου, που εγκαταλείφθηκε κάποια στιγμή.²⁷

Το Βαϊνδίρι περιβαλλόταν από αμπελώνες με σημαντική παραγωγή κρασιού και σταφίδας. Άλλα βασικά προϊόντα ήταν το βαμβάκι, το λάδι και τα σιτηρά. Οι Ελληνορθόδοξοι της πόλης είχαν σημαντική παρουσία στο εμπόριο και είχαν τέσσερα ατοκίνητα εργοστάσια κατεργασίας βάμβακος και ελαίου ή αλεύρου.²⁸

Τα κύρια προϊόντα των Θείρων είναι ο καπνός, οι σταφίδες, η κάνναβη και η γλυκόριζα.²⁹ Η πόλη είχε βιοτεχνίες, ενώ αποτελούσε τον τελικό σταθμό του δεξιού βραχίονα του σιδηροδρόμου Αϊδινίου που διακλαδιζόταν στο Τουρπαλί.³⁰ Πολλές φορές τέθηκε σε λειτουργία μεταλλείο χρυσού στα δυτικά της πόλης, όπως και κοντά στο Οδεμίσι.³¹ Η περιοχή του Οδεμισίου παρήγε κυρίως καπνό, κριθάρι, λάδι, σταφίδες, βελανίδια και διέθετε παράλληλα βιομηχανία σχοινιών, μεταξωτών νημάτων και υφασμάτων. Οι Ελληνορθόδοξοι ασχολούνταν με το εμπόριο, τις οικοδομικές και άλλες επιχειρήσεις.³² Στα περίχωρα της πόλης υπήρχαν μεταλλεία αντιμονίου, υδραργύρου και χαλκού. Στο Οδεμίσι κατέληγε ο αριστερός βραχίονας του σιδηροδρόμου από το Τουρπαλί.³³

Τα Μούγλα παρά τον οδικό αποκλεισμό τους είχαν μεγάλη αγορά. Η πεδιάδα τους παρήγε σιτηρά και βρίζα. Στα Μούγλα οι μουσουλμάνοι ήταν γαιοκτήμονες και έμποροι, ενώ οι Ελληνορθόδοξοι εργάτες και χειρώνακτες.³⁴ Η Αλικαρνασός της Οθωμανικής περιόδου δεν είχε τη λάμψη και τη θέση της αρχαίας. Είχε περιοριστεί σε εμπορικό κέντρο τοπικής σημασίας.³⁵ Στα Μύλασα επίσης οι Έλληνες ήταν «εργάτες και μικροκάπηλοι»,³⁶ στο ανεπτυγμένο εμπόριο της περιοχής σημαντικό ρόλο έπαιζαν οι Εβραίοι. Στην πόλη λειτουργούσαν αλευρόμυλοι και ελαιουργεία, ενώ ανατολικά της, στο βουνό Ακσίβρι, υπήρχαν μεταλλεία σμύριδας που ανήκαν στην εταιρεία Abbot & Whital. Το προϊόν εξαγόταν από το επίνειο των Μυλάσων, το Κουλούκιο.³⁷

4. Παιδεία – Πολιτισμός

Μιλώντας γενικά για την παιδεία της μητρόπολης Ηλιουπόλεως, ο Σ. Αντωνόπουλος κάνει λόγο για προβληματική λειτουργία όσον αφορά τις εκπαιδευτικές αρμοδιότητες της μητρόπολης.³⁸ Σε κάθε περίπτωση πάντως ανέφερε ότι στο Αϊδίλι λειτουργούσε αστική επτατάξια σχολή (που αντιστοιχούσε μέχρι την πρώτη τάξη Γυμνασίου), σχολή θηλέων και νηπιαγωγείο. Είχε ιδρυθεί επίσης ελληνική λέσχη, η Μέλισσα, και Φιλαρμονική.³⁹

Στο Ναζλί, όπως αναφέρει ο Αντωνόπουλος, υπήρχε σχολείο θηλέων με 80 μαθήτριες, νηπιαγωγείο με 150 παιδιά και αστική σχολή μέχρι την πρώτη Γυμνασίου με 90-100 μαθητές.⁴⁰ Σύμφωνα με τα στοιχεία του, στο Βαϊνδίρι υπήρχε αστική επτατάξια σχολή με 180 μαθητές, πεντατάξια σχολή θηλέων με 120 μαθήτριες και νηπιαγωγείο με 150 παιδιά. Για την ενίσχυση των σχολείων είχε ιδρυθεί η Φιλεκπαιδευτική Αδελφότητα «Ομόνοια». ⁴¹ Στα Θείρα υπήρχε σχολή αρρένων με περίπου 200 μαθητές στις αρχές του 20ού αιώνα και θηλέων με 200-250 μαθήτριες. Ακόμη, το σωματείο «Θρησκευτικόν Αναγνωστήριον» είχε επιφορτιστεί με τη μόρφωση του κλήρου.⁴² Στο Οδεμίσι υπήρχε σωματείο για την υποστήριξη του κλήρου και των ναών και νοσοκομείο μέχρι το 1900, που το έκλεισαν οι οθωμανικές αρχές.⁴³

Ηλιουπόλεως και Θυατείρων Μητρόπολις

1. *Θρησκευτική Ηθική Εγκυκλοπαίδεια* 6 (1965), σελ. 43, βλ. λ. «Ηλιούπολις» (Εμμ. Κωνσταντινίδης).
2. Κοντογιάννης, Π., *Χάρτης των εν Μικρά Ασία, Συρία και Αιγύπτω περιφερειών των μητροπόλεων και επισκοπών των ελληνικών πατριαρχείων* (Κωνσταντινούπολη 1909).
3. Παΐζη-Αποστολοπούλου, Μ., *Ο θεσμός της πατριαρχικής εξουσίας, 14ος – 19ος αιώνας* (Αθήνα 1995), σελ. 193-195.
4. *Θρησκευτική Ηθική Εγκυκλοπαίδεια* 6 (1965), σελ. 43, βλ. λ. «Ηλιούπολις» (Εμμ. Κωνσταντινίδης).
5. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 179.
6. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 335-336.
7. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 180.
8. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 180.
9. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 181, 185, 187, 190.
10. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 348-349.
11. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 349-350.
12. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 353.
13. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 14, 179.
14. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 335.
15. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 181· Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 343.
16. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 185· Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 322.
17. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 187· Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 323.
18. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 189· Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 323.
19. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 348.
20. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 349.
21. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 353.
22. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 336.
23. Αναγνωστοπούλου, Σ., *Μικρά Ασία, 19ος αι. - 1919. Οι Ελληνορθόδοξες κοινότητες* (Αθήνα 1997), σελ. 352.

Ηλιουπόλεως και Θυατείρων Μητρόπολις

24. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 180.
25. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 343.
26. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 181.
27. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 421.
28. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 322. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 185-186. Ιστικοπούλου, Λ., *Η ελληνική ταπητουργία και η ταπητουργός στη Μικρά Ασία (1860-1922)* (Αθήνα 2000), σελ. 116.
29. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 188.
30. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 323.
31. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 421.
32. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 323, 397. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 189. Ιστικοπούλου, Λ., *Η ελληνική ταπητουργία και η ταπητουργός στη Μικρά Ασία (1860-1922)* (Αθήνα 2000), σελ. 116.
33. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 324, 323.
34. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 349.
35. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 350.
36. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 353.
37. Κοντογιάννης, Π., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος* (Αθήνα 1921), σελ. 353.
38. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 20.
39. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 180.
40. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 181.
41. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 185.
42. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 187.
43. Αντωνόπουλος, Σ., *Μικρά Ασία* (Αθήνα 1907), σελ. 190.

Βιβλιογραφία :

Αντωνόπουλος Σ., *Μικρά Ασία*, Αθήνα 1907

Ηλιουπόλεως και Θυατείρων Μητρόπολις

	Κοντογιάννης Π. , <i>Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύστασις της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος</i> , Αθήναι 1921
	Αναγνωστοπούλου Σ. , <i>Μικρά Ασία, 19ος αι.-1919. Οι Ελληνορθόδοξες Κοινότητες. Από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο Ελληνικό Έθνος</i> , Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997
	Ιστικοπούλου Λ. , <i>Η ελληνική ταπητουργία και η ταπητουργός στη Μικρά Ασία (1860-1922)</i> , Αθήνα 2000
	Παΐζη-Αποστολοπούλου Μ. , <i>Ο θεσμός της πατριαρχικής εξαρχίας, 14ος-19ος αιώνας</i> , Αθήνα 1995
	Κοντογιάννης Π. , <i>Χάρτης των εν Μικρά Ασία, Συρία και Αιγύπτω περιφερειών των μητροπόλεων και επισκοπών των ελληνικών πατριαρχείων</i> , Κωνσταντινούπολη 1909
	Κωνσταντινίδης Ε. , "Ηλιούπολις", Αθ. Μαρτίνοε, <i>Θρησκευτική Ηθική Εγκυκλοπαίδεια</i> , τομ. 6, Αθήνα 1965, 43-44

Γλωσσάριο :

	βιλαέτι (βαλιλίκι), το Η ανώτατη βαθμίδα της διοίκησης στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, η οποία αφορούσε μεγάλες διοικητικές περιοχές. Οι μεγάλες επαρχίες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ονομάζονταν αρχικά εγιαλέτ. Η νέα διαίρεση του 1864 εισήγαγε τον όρο βιλαγιέτ (vilayet), κατά αντιστοιχία προς το γαλλικό διοικητικό όρο département, μικρότερης όμως έκτασης. Ο διοικητής του βιλαετιού ονομαζόταν βαλής και είχε εκτεταμένες δικαιοδοσίες.
	εξαρχία, η Περιφέρεια η οποία από εκκλησιαστική πλευρά δεν υπάγεται στην κοντινότερη μητρόπολη αλλά διοικείται είτε απευθείας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο (οπότε οι εκκλησιαστικές της πρόσοδοι εκχωρούνται σε κάποιον αξιωματούχο του Πατριαρχείου) είτε από κάποια σταυροπηγιακή μονή.
	καζάς, ο Η βασική και κατώτερη βαθμίδα της οθωμανικής επαρχιακής διοίκησης. Περιλάμβανε την άμεση περιφέρεια μιας πόλης ή κωμόπολης. Στην Ύστερη Οθωμανική περίοδο ταυτίζεται με το καϊμακαμλίκι.
	σαντζάκι, το (λιβάς, ο) Μεσαίου μεγέθους μονάδα επαρχιακής διοίκησης του οθωμανικού κράτους καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας του. Υποδιαίρεση του πρώιμου οθωμανικού εγιαλετιού (ή μπεϊλερμπεϊλικιού) και του ύστερου οθωμανικού βιλαετιού. Στην Ύστερη Οθωμανική περίοδο είναι γνωστό και ως μουτεσαριφλίκι.
	συνταγμάτιο, το Στην εκκλησιαστική ορολογία του 19ου και του 20ού αιώνα ο όρος δηλώνει τα κείμενα που περιέχουν κατάταξη των εκκλησιαστικών αρχών με βάση την ιεραρχία τάξεως.